

**ศึกษาวิเคราะห์หลักกาลามสูตรในพุทธปรัชญาเถรวาท
เพื่อประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบัน***
**An Analytical Study on Kalamasuta in Theravada Buddhist
Philosophy to Apply to Use in the Current Society**

พระอรรณพ โกวิท (ยุทเลศ)

Phra Anop Kovito (Yutlert)

พระไกล่รุ่ง ปณฺญาวชิโร

Phra Kwai Rung Panyavachiro

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University

E-mail: anopkovito@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาหลักความเชื่อทั่วไป 2) เพื่อศึกษาหลักกาลามสูตรในพุทธปรัชญาเถรวาท 3) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าหลักกาลามสูตรในพุทธปรัชญาเถรวาท เพื่อประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อทั่วไป คือ ความเชื่อทางธรรมชาติเทพเทวา วิญญาณ คำสอนทางศาสนา ไสยศาสตร์ลักษณะความเชื่อเกิดจากความสงสัย ความกลัว การสืบทอดอำนาจ และหวังโชคลาภสักการะ ความเชื่อสังคมไทยปัจจุบัน เชื่อในประเพณีวัฒนธรรมและโลกโซเซียล กาลามสูตรในพุทธปรัชญาเถรวาท คือหลักธรรมคำสอนพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนให้รู้จักใช้เหตุผลและปัญญา ก่อนตัดสินใจเชื่อ มี 10 ประการ คือ อย่าฟังเชื่อเพราะอ้างว่าได้ฟังตามกันมา อย่าฟังเชื่อเพราะอ้างว่าถือปฏิบัติสืบทอดกันมา อย่าฟังเชื่อเพราะอ้างว่าเป็นข่าวลือ อย่าฟังเชื่อเพราะอ้างว่ามาจากตำราหรือคัมภีร์อย่าฟังเชื่อเพราะอ้างว่าตรงกับหลักตรรกะ อย่าฟังเชื่อเพราะอ้างว่าตรงกับหลักอนุमान อย่าฟังเชื่อเพราะอ้างว่าตรรกะตรงเอาตามอาการที่ปรากฏ อย่าฟังเชื่อเพราะอ้างว่าสิ่งนั้นเข้ากันได้กับความคิดเห็นหรือทฤษฎีของตน อย่าฟังเชื่อเพราะอ้างว่าผู้พูดดูน่าเชื่อถือ และอย่าฟังเชื่อเพราะอ้างว่าสมณะผู้นี้เป็นครูเราคุณค่าหลักกาลามสูตรในพุทธปรัชญาเถรวาท

คำสำคัญ: หลักกาลามสูตร, พุทธปรัชญาเถรวาท, ประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบัน

* Received 22 January 2017; Revised 5 December 2017; Accepted 11 January 2018

Abstract

The objectives of this research paper are 1) to study general beliefs, 2) to study the Kalama Sutta in Theravada Buddhist philosophy, 3) to analyze the value of the Kalama Sutta in Theravada Buddhist philosophy. to apply in today's society The results showed that General beliefs are beliefs in nature, gods, spirits, religious teachings. Superstitions, the characteristics of beliefs, arise from doubts, fears, succession of powers. and hope for good fortune current Thai society beliefs believe in cultural traditions and sympathy The Kalama Sutta in Theravada Buddhist Philosophy is the principle of teaching the Lord Buddha taught to use reason and wisdom Before making a decision to believe, there are 10 things: Don't believe because you claim to have listened to each other. Don't rely on it because it claims to be a tradition that has been passed down from generation to generation. Don't believe it because it's a rumour. Don't rely on it because it claims it comes from textbooks or scriptures. Don't believe it because it claims it matches the logic. Don't rely on it because it claims it matches the inference. Don't rely on it because it claims to reflect on the symptoms that appear. Don't rely on it, claiming that it is compatible with your own opinion or theory. Don't be skeptical about claiming that the speaker looks believable. And don't believe it because it claims that this monk is a teacher of the Kalama Sutta in Theravada Buddhist philosophy.

Keywords: Rule of Kalama Sutta, Theravada Buddhist Philosophy, Applying Currently

บทนำ

วิวัฒนาการทางความเชื่อของมนุษย์เริ่มแรกจะมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องวิญญาณโดยเกิดมาจากธรรมชาติ (Animatism) ว่ามีอำนาจพิเศษสามารถทำให้เกิดคุณและโทษประกอบกับความเกรงกลัวของมนุษย์จึงทำให้มีการไหว้ขอพร (ระวีภาวิไล, 2543) ต่อมามนุษย์เริ่มมีสงสัยมากขึ้นจึงคิดว่าอาจมีผู้อยู่เบื้องหลังผู้มีอำนาจ จึงหันมาเชื่อเรื่องผีสงเทวดาหรือวิญญาณนิยม(Animism) เจตภูตหรือวิญญาณ (spirit) เพราะอำนาจเหล่านี้สามารถทำให้เกิดความทุกข์หรือทำให้เกิดความสุข นอกจากนี้ความเชื่อในเทพเทวา และมนุษย์ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีซึ่งเป็นความเชื่อในเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษ (Ancestor Worship) ว่าวิญญาณบรรพบุรุษที่ตายไปแล้วไม่ได้ไปไหนยังคงอยู่ปกป้องรักษาดูแลบุตรหลานของตนอยู่ต่อมาจึงมีพิธีกรรมในการทำการบูชาวิญญาณบรรพบุรุษ (มณีพยอมยงค์, 2536 : 70) (ความเชื่อทั้งหลาย

ที่เกิดขึ้นส่วนมากมาจากแนวคิดทางสังคมอินเดียที่มีความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าหลายองค์หรือ พหุเทวนิยม (Polytheism) มีการสร้างภาพเทพเจ้าตามมโนคติของตนโดยคิดเห็นว่าธรรมชาติอย่างใดควรมีรูปเป็นอย่างไรและธรรมชาติอย่างไหนมีอำนาจสูงต่อกันอย่างไรเทพเจ้าแต่ละองค์มีอำนาจลดหลั่นกันและมีหน้าที่แตกต่างกันความเชื่อในเทพเจ้าองค์หนึ่งของชนกลุ่มหนึ่งหรืออติเทวนิยม (Henotheism) เป็นการนับถือเทพเจ้าตามกลุ่มชั้นวรรณะของตนไม่ปะปนกันความเชื่อในเทพเจ้าองค์เดียวหรือเอกเทวนิยม (Monotheism) เป็นความเชื่อว่ามีเทพเจ้าสูงสุดอยู่เพียงองค์เดียวเป็นมหาเทพผู้สร้างสรรพสิ่งทรงมีอำนาจยิ่งใหญ่เป็นวิรูปบุรุษ (สุวัณณจินทร์จันง, 2540 : 1-2) ในทางพระพุทธศาสนาได้จำแนกความเชื่อไว้เป็น 4 ประการคือ กัมมสัทธาหมายถึงความเชื่อในกฎแห่งกรรมวิปากสัทธาหมายถึงความเชื่อในผลของกรรมว่ามีจริงกัมมัสักตาสัทธาหมายถึงความเชื่อว่ามีสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตนและตถาคตโพธิสัทธาหมายถึงความเชื่อว่าการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าว่ามีจริง (อง.สตตก. 23/4/3)

สังคมปัจจุบันมีความทันสมัยก้าวหน้าถือว่าเป็นโลกแห่งสังคมยุคสมัยใหม่โลก Social Network ความเชื่อในปัจจุบันที่มีความหลากหลายจนไม่รู้ว่าเชื่อเรื่องใดกันแน่แม้จะมีความเชื่อสมัยใหม่ที่ไหลบ่าเข้ามาอย่างมากมาย แต่สถานการณ์บ้านเมืองขณะนี้ความเชื่อก็ไม่แตกต่างจากอดีตที่ผ่านมามากนัก เพราะมนุษย์ยังมีความโลภ โกรธและหลง มนุษย์จึงมีแนวคิดที่ยังมีความลึกลับสงสัยในระบบความเชื่อแบบดั้งเดิมไว้โดยการนับถือ ดิน ฟ้า อากาศ ผีสงฆ์ เทวดา เพราะยังอาจคิดว่าความเชื่อเหล่านี้สามารถบันดาลความสุขและทุกข์ให้เกิดขึ้นได้ (สุวัณณจินทร์จันง, 2540) ความเชื่อจึงเป็นส่วนหนึ่งของคนในสังคมปัจจุบัน ความเชื่อได้รับการสืบทอดผ่านกระบวนการทางการศึกษา ทางตำรา คัมภีร์ต่างๆ คำพูด การฟัง การนับถือ สืบทอดถ่ายทอดกันมา แม้ปัจจุบันจะมีหลักวิทยาศาสตร์สมัยใหม่เข้ามามีใช้ในการพัฒนา แต่ปรากฏการณ์ทางความเชื่อก็ไม่หายขาดได้โดยเฉพาะความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องสภาวะทางจิตใจ ศาสนา ตำรา คัมภีร์การฟังตามกันมา ซึ่งต่างคนต่างมีความเชื่อในสิ่งที่ตัวเองได้ศึกษาเล่าเรียนมา นอกจากนี้ยังนำความเชื่อเหล่านี้ไปใช้ในการแสดงความคิดเห็นให้เป็นการถกเถียงบ่งชี้สภาพการณ์ของความแตกต่างทางความคิดเห็น ที่แต่ละฝ่ายมักจะอ้างหลักการหรือทฤษฎีที่ตนเองยึดถือ มาอ้างอิงสนับสนุนถึงความถูกต้องของความคิดตนเองและบ่งชี้ถึงการมีความเชื่อมั่นอย่างแท้จริงเด็ดขาด หากการถกเถียงไม่ลงตัวก็มักจะมีตัวกลางหรือผู้รู้เข้าอยู่เหนือปัญหาที่กำลังโต้แย้งถกเถียงกันอยู่ ระบบความเชื่อต่างๆ ที่มักมีปัญหาที่มักพบบ่อย คือ ความเชื่อในระบบแบบดั้งเดิม ความเชื่อในธรรมชาติความเชื่อในเทพเทวดาผีสงฆ์ไม่ความเชื่อในกฎแห่งกรรม ความเชื่อในทางไสยศาสตร์ความเชื่อในประเพณีความเชื่อในวัฒนธรรม ความเชื่อทางการเมืองการปกครองและความเชื่อในโลกสมัยใหม่ โลก Social Network ยิ่งทุกวันนี้การสื่อสารมีประสิทธิภาพสูงมาก เมื่อมีเหตุการณ์อะไรที่น่าสนใจเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นมุมไหนของโลกเพียงชั่วครู่ก็สามารถกระจายข่าวให้รับรู้กันได้ทั่วโลก ในแต่ละวันเราได้รับข่าวสารมากมายและมันก็ไม่เป็นที่แน่นอนว่าจะถูกต้องดังมาไปทั้งหมด เพราะฉะนั้นการรับเอาข่าวสารควรมี

การพิจารณาเสียก่อนเพื่อไม่ให้ผิดพลาดหรือบิดเบือนไป ดังนั้นเราควรยึดหลักของการมีสติหลักของปัญญา ครุ่นคิดและตรองสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นในบ้านเมืองเราขณะนี้หลายสิ่งหลายอย่างหรือหลายเหตุการณ์ทำให้เราสงสัยว่าจริง ไม่จริง ถูกต้อง ไม่ถูกต้อง มีโทษ ไม่มีโทษ ควรที่เราจะเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด แต่ในส่วนใหญ่แล้วไม่ค่อยจะได้คิดกันหรือตั้งข้อสงสัยกัน จะเชื่อถือหรือรับเอามาปฏิบัติโดยทันทีที่เขาบอกว่าดีถูกต้องแล้วถ้าเป็นอย่างนี้ก็บอกได้เลยว่าสังคมเรากำลังอ่อนแออย่างมาก ถูกปั่นหัวได้โดยง่าย

หลักกาลามสูตรเป็นหลักธรรมของศาสนาพุทธที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ทรงใช้เป็นปฐมการสอนให้กับชนชาวกลาโหมแห่งเกสบุตรนิคมในแคว้นโกศล ซึ่งมีข้อถกเถียงกันระหว่างเรื่องความเชื่อต่างๆ (Belief) ซึ่งไม่สามารถพิสูจน์ได้ (อง.สตตก. 20/505/179-184) (หลักกาลามสูตรเป็นคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงโดยเน้นให้รู้จักการเรียนรู้เพื่อให้เกิดปัญญาในเรื่องต่างๆ ที่ยังมีความเคลือบแคลงสงสัยว่าสิ่งไหนที่สมควรถูกต้อง สิ่งใดที่เป็นกุศลธรรม สิ่งไหนเป็นอกุศลธรรมที่ไม่ควรเชื่อ โดยให้พิจารณาถึงความดีเป็นหลักและให้ลดละความเชื่อที่ไม่เป็นประโยชน์เพราะหากเชื่อแล้วนำไปปฏิบัติย่อมจะทำให้เกิดโทษมากกว่าคุณ การพิจารณาถึงความจริงเพื่อให้กระจ่างแจ้งชัดเห็นจริงตามสภาวะทางธรรมชาติซึ่งเป็นความเชื่อหรือความจริงที่มีอยู่แล้วไม่มีผู้ใดสร้างสรรค์ปั้นแต่งขึ้น แต่เกิดขึ้นโดยความเป็นจริงตามธรรมชาติที่ได้กระทำขึ้นหรือสร้างขึ้นเองตามเหตุปัจจัยแห่งหลักธรรมชาติความจริงทางธรรมชาติความเชื่อหรือความจริงที่แตกต่างจากการสร้างขึ้นของมนุษย์เช่น การสร้างความเชื่อที่ว่ามนุษย์เป็นผู้สร้างโลก (พิน ดอกบัว, 2533) สังคมปัจจุบันโดยมากมีการอ้างในตำรา จากคัมภีร์การสร้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้เกิดการเกรงกลัว สร้างตำรา สร้างคัมภีร์สร้างความเชื่อทางการแสดงทางคำพูดตามกันมา การสร้างประเพณีต่างๆ และนำวัฒนธรรมสมัยใหม่เข้ามาจนกลายเป็นค่านิยมในปัจจุบัน (สุวรรณ สถาอานันท์, 2537) ระบบความเชื่อต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าจริงหรือเท็จเป็นกุศลหรือเป็นอกุศล บางความเชื่อก็สามารถเชื่อถือได้บางความเชื่อก็ไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยตา ความเชื่อเกิดขึ้นจากสภาวะทางจิตใจ หลักกาลามสูตรเป็นหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้เพื่อเป็นหลักในการนำไปใช้ค้นหาข้อเท็จจริงจนเกิดปัญญาอย่างท่องแท้ก่อนตัดสินใจเชื่อ (อง.สตตก. 20/505/179-184)

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์หลักกาลามสูตรในพุทธปรัชญาเถรวาท เพื่อประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งจะนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ ตลอดจนนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักความเชื่อทั่วไป
2. เพื่อศึกษาหลักกาลามสูตรในพุทธปรัชญาเถรวาท
3. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าหลักกาลามสูตรในพุทธปรัชญาเถรวาท เพื่อประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักกาลามสูตรในพุทธปรัชญาเถรวาท จากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พิมพ์เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ พุทธศักราช 2539 และศึกษาจากเอกสาร คือหนังสือทั่วไป วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นขอบเขตของการวิจัย ในครั้งนี้

ขั้นสำรวจข้อมูล

- 1) ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องหลักกาลามสูตรในพุทธปรัชญาเถรวาท
- 2) สำรวจเอกสารงานวิจัยที่มีผู้รู้เขียนและศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหลักกาลามสูตรในพุทธปรัชญาเถรวาท

ขั้นรวบรวมข้อมูล

- 1) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พิมพ์เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถเนื่องในมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ พุทธศักราช 2539
- 2) รวบรวมเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) จากอรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ปกรณ์วิเสส ต่างๆ และจัดลำดับ ความเกี่ยวข้อง ความสำคัญในเรื่องเหตุผลและที่มาเพื่อแยกประเภท
- 3) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักกาลามสูตรในพุทธปรัชญาเถรวาท

ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) นำข้อมูลเกี่ยวกับความหมาย ประเภท และหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักกาลามสูตรในพุทธปรัชญาเถรวาท มาศึกษาวิเคราะห์ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้
- 2) ศึกษาวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้เกี่ยวกับหลักกาลามสูตรในพุทธปรัชญาเถรวาท

ขั้นนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. หลักความเชื่อทั่วไป การพัฒนาการทางความเชื่อ คือ ความเชื่อในธรรมชาติหรือสิ่งอื่นที่มีอำนาจเหนือตนความเชื่อในเทวนิยมความในเชื่อว่าเทพเจ้าต่างๆความเชื่อในอำนาจอยู่เหนือมนุษย์สามารถควบคุมดูแลพฤติกรรมของมนุษย์ความเชื่อในกรรมแห่งกรรม

ความเชื่อหมายถึงสภาวะทางจิตใจของบุคคลหรือสังคมหนึ่งที่เชื่อว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริงความดีและความงามซึ่งนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมของบุคคลนั้นหรือสังคมนั้นเป็นแบบอย่างพฤติกรรมที่นำไปสู่การจัดระเบียบทางสังคมในรูปแบบที่เป็นลัทธิศาสนาหรือทฤษฎีความรู้ต่างๆ

ประเภทของความเชื่อความเชื่อวิญญาณในธรรมชาติความเชื่อในคติถือผีสางเทวดาหรือวิญญาณนิยมความเชื่อวิญญาณบรรพบุรุษความเชื่อในเทพเจ้าหลายองค์หรือพหุเทวนิยมความเชื่อในพระเป็นเจ้าองค์หนึ่งของชนกลุ่มหนึ่งหรืออติเทวนิยม (Henotheism) ความเชื่อในพระเป็นเจ้าองค์เดียวหรือเอกเทวนิยม (Monotheism) และความเชื่อในปัญญาของมนุษย์ใช้เหตุผลไม่ยอมขึ้นอยู่กัอำนาจของสิ่งที่มองไม่เห็นและไม่สามารถพิสูจน์ได้แบ่งเป็น 3 ประเภทคือ (1) ความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา (2) ความเชื่อทั่วๆ ไปและ (3) ความเชื่อทางไสยศาสตร์

ลักษณะความเชื่อ เกิดจากความรู้สึก ความไม่ปลอดภัยจากอำนาจเหนือธรรมชาติพลังอำนาจบันดาล

2. **กาลามสูตรในพุทธปรัชญาเถรวาท** หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาซึ่งพระพุทธเจ้าทรงให้นำไปใช้ในการตัดสินใจ พิจารณาใคร่ให้ดีกว่าก่อนจึงค่อยเชื่อซึ่งมีอยู่สิบประการประกอบด้วย 1) อย่าฟังเชื่อเพียงเพราะอ้างว่าได้ฟังตามกันมาคือเชื่อถือการฟังตามกันมา เชื่อว่าจริงด้วยการฟังตามกัน 2) อย่าฟังเชื่อเพียงเพราะอ้างว่าถือปฏิบัติสืบทอดกันมาลักษณะ คือ สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ถูกถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งการยึดถือปฏิบัติกันมาช้านาน 3) อย่าฟังเชื่อเพียงเพราะอ้างว่าเป็นข่าวลือคือเป็นวิธีการหนึ่งที่มีข้อเสียมากกว่าข้อดีเพราะวิธีการนี้เป็นการได้ยินได้ฟังมาจากการบอกเล่าหรือพูดต่อกันมา 4) อย่าฟังเชื่อเพียงเพราะอ้างว่ามาจากตำราหรือคัมภีร์คือ ข้อความที่ได้เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร น่าจะมีความหมายครอบคลุมไปถึงงานเขียนทุกอย่าง 5) อย่าฟังเชื่อเพียงเพราะอ้างว่าตรงกับหลักตรรกะลักษณะ คือ เป็นเรื่องของการคิด การตรึกตรอง การคิดหาเหตุผล และการใช้เหตุผลเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง 6) อย่าฟังเชื่อเพียงเพราะอ้างว่าตรงกับหลักอนุमानคือ เป็นเรื่องของการคิด การตรึกตรอง การคิดหาเหตุผล และการใช้เหตุผลเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง 7) อย่าฟังเชื่อเพียงเพราะอ้างว่าตรึกตรองเอาตามอาการที่ปรากฏ คือ เป็นวิธีคิดตรึงตรองที่ยังติดอยู่กับเหตุผลวนอยู่ในกรอบของการใช้เหตุผลไม่ไปไกลถึงไหน มีความรู้บางอย่างที่ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยวิธีการคิดตรองตามแนวเหตุผล 8) อย่าฟังเชื่อเพียงเพราะอ้างว่าสิ่งนั้นเข้ากันได้กับความคิดเห็นหรือทฤษฎีของตนคือ ทฤษฎีความคิด ความเห็น ทฤษฎีความเชื่อถือ หลักลัทธิมิจฉาทิฎฐิ (ความเห็นผิด) 9) อย่าฟังเชื่อเพียงเพราะอ้างว่าผู้พูด

น่าเชื่อถือ คือความมีรูปลักษณะที่เป็นไปได้เป็นการมองที่ความน่าจะเป็นไปได้หรือมองที่รูปแบบภายนอก และ 10) อย่าพึ่งเชื่อเพียงเพราะอ้างว่าสมณะผู้นี้เป็นครูของเราคือความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์มีพระพุทธรูปแสดงความเป็นกลางว่าครูไม่สามารถจะช่วยศิษย์ได้ทุกกรณีแต่ครูทำหน้าที่ได้แค่เพียงแนะนำพร่ำสอนเป็นแต่ผู้บอกขงทั้งหลายดำเนินไปแล้วผู้ฟังพินิจจะพ้นจากเครื่องผูกแห่งมารได้ (พระมหาประภาส ปรีชาโน (แก้วเกตุพงษ์), 2553)

3. วิเคราะห์คุณค่าหลักกาลามสูตรในพุทธปรัชญาเถรวาท เพื่อประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบันความเชื่อเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น เมื่อเกิดเป็นระบบขึ้นในสังคมมักเรียกว่า ศาสนามิบบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงสถาบันต่างๆ ทั้งในด้านการเมือง การปกครองเศรษฐกิจ และสังคมความเชื่อศาสนาจึงเป็นสถาบันหลักทางวัฒนธรรมความเจริญของสังคมโดยตรง ความเชื่อของคนไทยความเชื่อของมนุษย์ส่วนใหญ่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติเมื่อสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นมีผลต่อวิถีชีวิตมนุษย์

คุณค่าการสร้างเสริมปัญญาความเชื่อดั้งเดิม คือความสงสัยใคร่รู้ของมนุษย์เริ่มแรกมีรากฐานมาจากความไม่รู้ของมนุษย์เองเพราะความไม่รู้จึงสงสัยเพราะสงสัยจึงใคร่รู้เพราะใคร่รู้จึงแสวงหาความรู้ในสิ่งที่สงสัยหลักกาลามสูตร เป็นหลักธรรมที่สอนถึงการใช้ปัญญาเหตุผลก่อนจึงค่อยตัดสินใจเพราะความเชื่อที่เกิดจากความสงสัยอาจเป็นความเชื่อที่ไม่แน่นอนดังนั้นจึงต้องใช้จุดพินิจก่อนจึงเชื่อโดยกาลามสูตรได้กล่าวไว้ว่า อย่าเชื่อถือการฟังตามกัน เชื่อว่าจริงด้วยการฟังตามกัน

คุณค่าการสร้างเสริมปัญญาความเชื่อธรรมชาติคือความเชื่อในธรรมชาติความเชื่อระดับต่ำสุดของมนุษย์คือความเชื่อในธรรมชาติเพราะธรรมชาติเกิดอยู่ข้างเคียงกับมนุษย์มนุษย์เกิดมาลิ้มตาในโลกสิ่งแรกที่มนุษย์ได้เห็นได้สัมผัสก่อนสิ่งอื่นคือธรรมชาติรอบตัวมนุษย์และธรรมชาติต่างๆ เหล่านั้น สังคมปัจจุบันมีความเชื่อทางธรรมชาติมีความเชื่อเพียงเพราะอ้างว่าถือปฏิบัติสืบทอดกันมาเพราะความเชื่อทางธรรมชาติเป็นสิ่งที่ได้สิ่งหนึ่งที่ถูกถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งการยึดถือปฏิบัติกันมาช้านาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเชื่อ ความคิด ความเห็น วัฒนธรรม จารีต และประเพณีต่างๆ ซึ่งเรื่องเหล่านี้จะผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม ตามหลักกาลามสูตรจึงให้มีความเชื่อด้วยเหตุผล และปัญญาเสียก่อนจึงค่อยตัดสินใจ

คุณค่าการสร้างเสริมปัญญาความเชื่อเทพทวาร พบว่า การวิวัฒนาการแห่งความเชื่อของมนุษย์เกิดขึ้นพร้อมกับความเจริญรอบข้างอย่างอื่นมนุษย์มีความสงสัยว่าความมืดความสว่างความร้อนความหนาวดวงอาทิตย์ดวงจันทร์ฟากฟ้าแม่น้ำแม่ภูเขาและต้นไม้ใหญ่ที่สามารถบันดาลให้เกิดความผันแปรไปได้ต่างๆ ในตัวธรรมชาติเหล่านั้นและมีผลบันดาลให้เกิดความสุขและความทุกข์แก่มนุษย์ความเชื่อของคนไทยแต่เดิมคงไม่ต่างจากชาติอื่นๆ คือเชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็นว่ามีอำนาจเหนือคนอาจบันดาลให้ทั้งคุณและโทษความเชื่อดังกล่าวเป็นการเชื่อถือผีสางเทวดาในพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงหลักแห่งความเชื่อในเรื่องนี้ไว้ว่า อย่าพึ่งเชื่อเพียงเพราะ

อ้างว่าถือปฏิบัติสืบทอดกันมาเพราะเหล่านี้อาจจะผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม จากคนกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่งหรือจากกลุ่มนั้นๆไปยังกลุ่มรุ่นต่อไป อาจเป็นความเชื่อที่ไม่แน่นอน

คุณค่าการสร้างเสริมปัญญาความเชื่อกรรม คือสังคมปัจจุบันของคนไทยเป็นสังคมที่นับถือพุทธศาสนา และในพระพุทธศาสนาได้มีการสอนถึงเรื่องกรรมเป็นสำคัญในการดำเนินชีวิต สังคมปัจจุบันส่วนมากจะนับถือ เชื่อถือในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า คือเชื่อว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้จริงประกอบด้วยพระปัญญาคุณ พระวิสุทธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณจริง ความเชื่อเรื่องกรรมเป็นเพียงความเชื่อเพราะอ้างว่าผู้พูดน่าจะเชื่อถือ เพราะการมองที่ความน่าจะเป็นไปได้หรือมองที่รูปแบบภายนอก สรุปเอาเองจากความน่าจะเป็นที่น่าจะเป็นโดยมองที่รูปแบบภายนอก เช่น ผู้พูดมีลักษณะน่าเชื่อถือ หรือผู้พูดมีคำพูดมีลักษณะ ท่าทาง กิริยาอาการน่าเชื่อถือ เพราะหากตรัสจริงเอาตามอาการที่ปรากฏเพราะวิจิตตวิตรองที่ยังติดอยู่กับเหตุผล วนอยู่ในกรอบของการใช้เหตุผล ไม่ไปไกลถึงไหน มีความรู้บางอย่างที่ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยการคิดตรองตามแนวเหตุผล หากใช้วิธีนี้เพื่ออธิบายก็จะได้ความรู้ดังกล่าวได้ ท่านพุทธทาสกล่าวถึงการตรึกในลักษณะอาการปริวิตกกระนี้ว่าเป็น Common sense โดยกล่าวถึงอาการปริวิตกกระนี้ว่า “เป็นเพียงความคิดชั่วแวบตามความเคยชิน แต่เราก็ชอบใช้กันมาจนเป็นนิสัยไปก็มีนักปราชญ์ผู้ฉลาดชอบใช้วิธีนี้กันมากและถือว่าเก่ง” การเชื่อจึงต้องใช้เหตุและปัญญาเสียก่อนจึงค่อยตัดสินใจ

คุณค่าการสร้างเสริมปัญญาความเชื่อไสยศาสตร์คือความเชื่อเกี่ยวกับวิทยาคมเป็นความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติไม่สามารถพิสูจน์ทราบได้ด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ สังคมปัจจุบันมีความเชื่อเพียงเพราะอ้างว่าถือปฏิบัติสืบทอดกันมาเพราะสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ถูกถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่ง การยึดถือปฏิบัติกันมาช้านาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเชื่อ ความคิดความเห็น วัฒนธรรม จารีตและประเพณีต่างๆซึ่งเรื่องเหล่านี้อาจจะผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม การใช้หลักกาลามสูตรเป็นเหตุผลและปัญญาเสียก่อนจึงค่อยตัดสินใจ

คุณค่าการสร้างเสริมปัญญาความรู้การฝึกหัดขัดเกลาบุคคลให้เป็นผู้ที่รู้จักใช้เหตุผล ไม่เชื่อในสิ่งที่ปราศจากการค้นคว้าหาคำตอบที่แน่นอนขึ้นได้แล้ว ในวงเล็กๆก็ย่อมส่งผลให้บุคคลนั้นเป็นผู้ที่หนักแน่น สามารถยึดถือเอาหลักการที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าและการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนนั้นเป็นเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตได้ต่อไป คุณลักษณะที่เกิดขึ้นเมื่อก้าวออกไปยังสังคมก็คือการเป็นนักศึกษาที่แท้จริง เป็นนักสะสมความรู้ที่แท้จริงเนื่องจากได้สั่งสมคุณลักษณะของการค้นคว้า การเป็นนักสอบสวนทวนความมาอย่างต่อเนื่องแล้วเป็นต้น

คุณค่าการสร้างเสริมปัญญาในข้อมูลข่าวสาร โลกโซเชียลส่วนมากจะเป็นลักษณะข่าวเล่าลือหรือทำให้ตื่นข่าว เป็นการก่อกวนกันขึ้นมาก เพราะในโลกโซเชียลจะมีการแชร์ภาพสิ่งของลักษณะประหลาดต่างๆ ให้เห็นอยู่บ่อยครั้งดังนั้นจึงไม่ควรเชื่อโดยปราศจากข้อมูลที่ถูกต้อง เพราะอาจจะทำให้หลงผิด

สรุป

ความเชื่อทั่วไป คือ ความเชื่อทางธรรมชาติเทพเทวา วิญญาณ คำสอนทางศาสนา ไสยศาสตร์ลักษณะความเชื่อเกิดจากความสงสัย ความกลัว การสืบทอดอำนาจ และหวังโชคลาภ สักการะ ความเชื่อสังคมไทยปัจจุบัน เชื่อในประเพณีวัฒนธรรมและโลกโซเซียล กาลามสูตรในพุทธปรัชญาเถรวาท คือหลักธรรมคำสอนพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนให้รู้จักใช้เหตุผลและปัญญา ก่อนตัดสินใจเชื่อ มี 10 ประการ คือ อย่าฟังเชื่อเพราะอ้างว่าได้ฟังตามกันมา อย่าฟังเชื่อเพราะอ้างว่าถือปฏิบัติสืบทอดกันมา อย่าฟังเชื่อเพราะอ้างว่าเป็นข่าวลือ อย่าฟังเชื่อเพราะอ้างว่ามาจากตำราหรือคัมภีร์อย่าฟังเชื่อเพราะอ้างว่าตรงกับหลักตรรกะ อย่าฟังเชื่อเพราะอ้างว่าตรงกับหลักอนุমান อย่าฟังเชื่อเพราะอ้างว่าตรรกะตรงเอาตามอาการที่ปรากฏ อย่าฟังเชื่อเพราะอ้างว่าสิ่งนั้นเข้ากันได้กับความคิดเห็นหรือทฤษฎีของตน อย่าฟังเชื่อเพราะอ้างว่าผู้พูดดูน่าเชื่อถือ และอย่าฟังเชื่อเพราะอ้างว่าสมณะผู้นี้เป็นครูเราคุณค่าหลักกาลามสูตรในพุทธปรัชญาเถรวาท 1) การใช้ปัญญามากกว่าศรัทธา คือ ความเชื่อศรัทธาแบบดั้งเดิมปฏิบัติกันมา จนชินกลายเป็นประเพณีวัฒนธรรม และแบบแผน อาจเป็นความเชื่อที่มกมาย กาลามสูตรเน้นสอนให้ใช้ปัญญาพิจารณาตัดสินใจเสียก่อนจึงค่อยเชื่อ 2) การปฏิบัติมากกว่าทฤษฎีคือการศึกษาเรียนรู้เป็นเพียงอวิชา ไม่อาจรู้จริง กาลามสูตรสอนให้ปฏิบัติเพื่อให้รู้แจ้งเห็นจริงเสียก่อนจึงค่อยเชื่อ 3) การพึ่งพาตนเองมากกว่าพึ่งคนอื่น คือ การอาศัยสิ่งอื่นที่คิดว่าดลบันดาลให้เกิดความสุขและความทุกข์เช่น เชื่อในเทพเจ้าสูงสุด ผีเรือน ผีบ้าน พระภูมิบาลามสูตรจึงสอนให้พึ่งตนเองโดยการปฏิบัติตนเองจนรู้แจ้งเห็นจริง 4) การเชื่อในกฎแห่งกรรมมากกว่าพิธีกรรม คือ การเชื่อเรื่องเทพเทวา ไสยศาสตร์อำนาจลึกลับ จนกลายเป็นพิธีกรรม กาลามสูตรจึงสอนให้เชื่อในเรื่องกรรม คือ การกระทำ ทางกาย วาจาและใจเชื่อว่าผลของกรรม เชื่อว่ากรรมที่บุคคลกระทำแล้ว ไม่ว่าดีหรือชั่ว ย่อมก่อให้เกิดผลตามสมควรแก่เหตุเสมอ และเชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของๆ ตน และ 5) การใช้ปัญญามากกว่าเชื่อโลก Social Network การส่งและรับสารระหว่างผู้ส่งกับผู้รับได้ทำให้มีการเข้าใจผิดบ้างถูกบ้าง จนกลายเป็นสังคมฐานความเชื่อกาลามสูตรสอนให้ใช้เหตุผลก่อน โดยใช้ปัญญาตรวจสอบค้นคว้าข้อมูลหาคำตอบให้แน่ชัดโดยไม่ควรเชื่อปราศจากข้อมูลที่เป็นจริง ดังนั้น หลักกาลามสูตรจึงเป็นพระสูตรที่ให้พิจารณาให้เสียก่อนแล้วค่อยเชื่อ ถ้าทำได้อย่างนี้ถือว่าสมกับเป็นชาวพุทธไม่เชื่ออะไรอย่างไ้เหตุผลโดยไม่พิจารณาว่าควรเชื่อหรือไม่เพียงไร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ควรจัดตั้งศูนย์ศึกษาและเผยแผ่หลักกาลามสูตรไปสู่ชุมชนทุกระดับ
- 2) ควรจัดตั้งสำนักปฏิบัติหลักกาลามสูตรและเปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้าปฏิบัติและดำเนินกิจกรรมของสำนัก
- 3) ควรมีนโยบายในการนำหลักกาลามสูตรไปใช้ในกระบวนการการบริหารกิจการและการแก้ปัญหาคัดแย้งในระดับต่างๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) เปรียบเทียบประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ของหน่วยงานที่นำหลักกาลามสูตรไปใช้กับหน่วยงาน
- 2) กระบวนทัศน์ในการนำหลักกาลามสูตรไปใช้กับสังคมทุกระดับ
- 3) การนำหลักเกณฑ์การตัดสินใจในกาลามสูตรไปใช้กับความขัดแย้งทางความเชื่อสังคมไทยในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- พระมหาประสาท ปรีชาโน (แก้วเกตุงษ์). (2553). มองพุทธให้เข้าใจใน 5 นาที. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อิงค์ปิยอนด์.
- พิน ดอกบัว. (2533). ศาสนาทั้งหลายนับถืออะไร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ภาสิต สุขวรรณดี. (2550). กรรมทฤษฎีที่ว่าด้วยการพึ่งพิงตนเอง. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 9(21), 57.
- มณีพะยอมยงค์. (2536). ความเชื่อของคนไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ระวีภาวิไล. (2543). โลกทัศน์และชีวทัศน์เปรียบเทียบวิทยาศาสตร์กับพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.
- สุวรรณ สถาอนันท์. (2537). ร่องรอยความคิดความเชื่อไทย. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวัฒน์จันทร์จำนง. (2540). ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับปรัชญาศาสนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.